

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету

/Калинич І.В./
« 31 » серпня 2020 року

СИЛАБУС ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МЕТОДИ ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 “Природничі науки”
Спеціальність	106 “Географія ”
За освітньою програмою	Географія
Статус дисципліни	вибіркова

Назва курсу	Методи географічних досліджень
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра фізичної географії та раціонального природокористування
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	10 «Природничі науки» 106 «Географія»
Викладачі курсу	Салюк Мар'яна Романівна
Профайл викладачів	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff
E-mail	maryana.salyuk@uzhnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=777
Мова викладання	Українська
Тривалість курсу	3 кредити ЄКТС / 90 годин
Обсяг курсу	44 години – аудиторні заняття (26 годин лекційні, 18 годин практичні заняття); 46 годин – самостійна робота студента.
Формат курсу	Очний. Проведення лекцій, практичних робіт, консультацій тощо.
Анотація до курсу	Курс “Методи географічних досліджень” є необхідним для загального розвитку студентів географів, для отримання ним знань про основні методи географії, їх використання в різних галузях географічної науки. Дисципліна є базовою для підготовки фахівців зі спеціальностей кафедри фізичної географії та раціонального природокористування. Вона орієнтована на ознайомлення з теоретико-методологічними основами, методами і методиками організації і проведення географічних робіт в різних умовах, складання польових карт (географічних, геоморфологічних, ґрунтознавчих, соціально-економічних), їх місцем в природно-географічних дослідженнях.
Ключові слова	Географія, методи, фізична географія, методологія, система географічних наук.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення навчальної дисципліни «Методи географічних досліджень» є надання студентам базових знань з організації природно-географічних досліджень, основних методів їх проведення та використання в конкретних умовах, а також розкрити теоретичні положення дисципліни, розвинути практичні навички методики географічних досліджень з основних галузей географічних наук – комплексної фізичної географії (геолого-геоморфологічних наук, ґрунтознавства, метеорології, кліматології, гідрології, конструктивної географії, ландшафтознавства тощо) та комплексної соціально-економічної географії (суспільної географії, регіональної географії, економічної, політичної географії тощо). Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей: - ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. - ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. - ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. - ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

	- ЗК 6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні. - ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. - ЗК 9. Здатність працювати автономно. - ФК 1. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів. - ФК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах. - ФК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки. - ФК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах. - ФК 6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання. - ФК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати. - ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності. - ФК 10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.	
Пререквізити курсу	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з навчальних курсів освітньої програми «Географія»: ВК 1.2 «Основи наукових досліджень/Науково-дослідна робота студентів»; ОК 2.4 «Геологія загальна та історична»; ОК 2.5 «Метеорологія та кліматологія»; ОК 2.6 «Загальна гідрологія»; ОК 2.8 «Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів»; ОК 2.9 «Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену»; ОК 2.11 «Ландшафтознавство з основами ландшафтної екології»; ОК 2.22 «Основи суспільної географії»; ОК 2.14 «Основи екології»; ОК 2.26 «Вступ до фаху за спеціальністю географія».	
Очікувані результати навчання	У процесі вивчення дисципліни студент повинен знати термінологію, поняття та основні положення курсу, а також володіти теоретичними основами системи географічних наук.	ПРН 1, 5
	Знати методи і методику організації та проведення географічних досліджень в різних умовах; організацію, форми та етапи польових географічних досліджень.	ПРН 2, 9
	Знати методи дослідження наук фізико-географічного циклу та особливості проведення комплексних прикладних географічних досліджень. Знати методи дослідження наук соціально-економіко-географічного циклу.	ПРН 5, 9
	Володіти методикою польових географічних досліджень; складати польові карти (загальногеографічні, геоморфологічні, ґрунтознавчі, соціально-економічні), графіки, діаграми.	ПРН 6
	Уміти організовувати природно-географічні дослідження із використанням інформаційних технологій та геоінформаційних моделей.	ПРН 2, 6, 9
	Працювати із статистичними матеріалами, результатами комплексу географічних досліджень, аналізувати природно-	ПРН 6, 8

	географічні та соціально-економічні явища, скласти картографічні твори. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки, використовуючи напрацювання загальної методології в галузі географії	ПРН 11
Навчальні техніки та методи, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Словесні методи – лекція, бесіда, диспут. Наочні методи – виконання практичних робіт, усне опитування на практичних заняттях, ситуаційні завдання прикладного характеру, ілюстрації, демонстрації, презентації, реферати. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності – контроль за самостійною роботою студентів. Інтегровані (універсальні) методи. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності – поточне опитування, модульне контрольне опитування, підсумковий контроль.	
Необхідне обладнання	Технічні засоби: дидактичні матеріали (електронний варіант лекцій, комплексні контрольні роботи; презентації тощо); технічні пристрої (мультимедійні апарати, стенди, моделі, Інтернет ресурси) для пред'явлення дидактичного матеріалу; - пакети завдань для модульного та підсумкового контролю; система віртуального навчання «Moodle», офісні додатки; сервіс Google Meet. Обладнання: Фізико-географічна карта світу, атласи, контурні карти.	
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Поточний контроль для змістового модуля № 1 включає виконання 4-х практичних робіт, за якісне виконання і захист яких можна максимально отримати 40 балів; контроль за самостійною роботою відбувається у формі перевірки реферату (максимальна оцінка 15 балів). Структура модульної контрольної роботи № 1 – це 7 тестових завдань та 2 теоретичні запитання, які дають можливість оцінити навчальні досягнення студента. Кожна правильна відповідь тесту оцінюється у 3 бали, неправильна – 0 балів (разом 21 бал). Якісне виконання теоретичного запитання оцінюється у 12 балів (разом 24 бали). Максимальна кількість балів одержаних під час контрольної роботи становить 45. Змістовий модуль № 2 включає виконання 4-х практичних робіт, за виконання і захист яких можна максимально отримати 40 балів; контроль за самостійною роботою відбувається у формі перевірки презентації (максимальна оцінка 15 балів). Виконання модульної контрольної роботи № 2 передбачає надання відповідей на 3 теоретичні питання, за правильну і якісну відповідь на які студент може отримати максимально по 15 балів за кожне. Загальна сума балів за модульну контрольну роботу № 2 становить 45. Причому враховується повнота викладу матеріалу, його логічна послідовність, структурність, акуратність оформлення роботи, тощо. Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються. Студенти, які не були присутні (з поважних причин) також повинні скласти модульну контрольну роботу протягом двох тижнів. Під час другого модульного контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то екзамен може бути виставлений за результатами підсумкового модульного контролю. Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у	

вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового контролю усна за змістом і структурою екзаменаційних білетів, які розглядаються та затверджуються на засіданні випускової кафедри.

Якщо студент за результатами підсумкового модульного контролю набрав 60 і більше балів, а на екзамені отримав менше 60 балів, то викладач має право з метою з'ясування повноти оволодіння програмою дисципліни, сформованості умінь та навичок, поставити додаткові питання в межах програми навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка з дисципліни визначається викладачем з врахуванням балів, отриманих за відповіді на додаткові питання. Під час відповіді на питання екзаменаційного білета враховується чіткість, логічність і послідовність викладу матеріалу, культура мовлення, уміння аналізувати, порівнювати, робити узагальнення та висновки.

Критерії оцінювання зазначаються у робочій програмі навчальної дисципліни й доводяться до відома студентів на першому занятті.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумковий контроль, форма	Екзамен у формі усної перевірки знань
Зміст курсу	<i>Змістовий модуль 1. Методи соціально-економіко-географічних та прикладних досліджень.</i> Тема 1. Теоретичні і методологічні основи географічних досліджень. методи наукового пізнання у географії. Класифікація методів у географічній науці. Тема 3. Опис як основний метод в географії. Тема 4. Математичні та картографічні методи у географії. Тема 5. Дистанційні методи та геоінформаційні системи. Тема 6. Методи наукового дослідження в системі соціально-економічної географії. Тема 7. Комплексні прикладні дослідження географічної науки. <i>Змістовий модуль 2. Методи міжгалузевих природничо-географічних дисциплін.</i>

	Тема 8. Організація і методика проведення польових географічних досліджень. Етапи науково-дослідних робіт. Тема 9. Методи і методика геоморфологічних досліджень. Тема 10. Морфологічна основа ландшафту. Методи вивчення геології рельєфу. Тема 11. Характеристика методів ґрунтознавчої науки. Тема 12. Методи гідрологічних, кліматологічних і метеорологічних досліджень. Тема 13. Методи ландшафтних та геоекологічних досліджень.
Література для вивчення дисципліни	Основна література 1. Немець К. А., Немець Л. М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу / Навчально-методичний посібник // К. А. Немець, Л. М. Немець. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 172 с. 2. Багров Н. В. География в информационном мире: научное издание / Н. В. Багров. – К.: Либідь, 2005. – 181 с. 3. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір : Монографія у 2-х т. / Михайло Дмитрович Гродзинський. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – т.2. – 503 с 4. Архангельский А.М. Методика полевых физико-географических исследований / А.М. Архангельский. – М.: Висш. шк., 1972. 5. Жучкова В.К. Раковская Э.М. Методы комплексных физико-географических исследований – Учебное пособие для студентов ВУЗов. – М.: Академия, 2004. – 368 с. 6. Гришанков Г.Е. Введение в физическую географию: предмет и метод. – К.: О-во Знання, КОО, 2001. – 249 с. Допоміжна література 1. Мезенцев К. В. Методи дослідження в суспільній географії: традиції і новації / К. В. Мезенцев // Економічна та соціальна географія. – 2013. – Вип. 1(66). – С. 31- 42. 2. Берлянт А.М. Картографический метод исследования / А.М. Берлянт. – М.: МГУ, 1978. – 256 с. 3. Беручашвили Н.Л. Методы комплексных физико-географических исследований / Н.Л. Беручашвили, В.К. Жучкова. – М.: Изд-во МГУ, 1997. – 320с. 4. Геренчук К.І. Польові географічні дослідження / К.І. Геренчук, Е.М. Раковська, О.Г. Топчієв. – К.: Вища школа, 1975. – 246 с. 5. Гродзинський М.Д. Методи геоекологічних досліджень. Навчальний посібник. / М.Д. Гродзинський, П.Г. Шищенко. – К.: Видав. центр “Київський університет”, 1999. – 243 с. 6. Коновалова Н.І. Методика соціальних та економіко-географічних досліджень: Навч. посіб. / Н.І. Коновалова. – Чернівці: Рута, 1998.– 87 с. 7. Ханвел Дж. Методы географических исследований / Дж. Ханвел, М. Ньюсон // Физическая география. – М., 1977. – Вип. 2. – 392 с. 8. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії [підручник для студ. географ. спеціальностей вищих навч. закладів] / О. Г. Топчієв – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с. 9. Позняк С.П., Красеха Є.Н., Кіт М.Г. Картографування ґрунтового покриву / С.П. Позняк, Є.Н. Красеха, М.Г. Кіт. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 500 с. 10. Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географії / О.І. Шаблій. – Львів: Сіи, 1994. – 304 с.
Інформаційні ресурси	1. Підручники для вивчення навчальної дисципліни: https://geomap.com.ua/uk-g6/741.html

	http://resource.history.org.ua/ http://odessaedu.net/uk http://esu.com.ua/search http://ua.textreferat.com/referat-4528-1.html http://geoswit.ucoz.ru/index/0-187 http://pidruchniki.ws/12281128/geografiya/metodi_fizichnoyi_geografiyi 2. Освітні портали: http://geosite.com.ua/ Географічний портал. https://lokschool.io.ua/s14248/osvitni_vyb-sayti http://osvita.org.ua http://www.edu-ua.net
Питання для підсумкового контролю	1. Географія як наук. Система географічних наук. 2. Система фізико-географічних наук. 3. Система економіко-географічних наук. 4. Поняття “метод”. Вибір методів дослідження. Класифікація методів за історичним принципом. 5. Функції методу та його риси. 6. Загальнонаукові, вузьконаукові і міждисциплінарні методи у географії. 7. Етапи розвитку географічної науки і відповідних методів. 8. Метод спостереження, вимірювання та узагальнення. Суть їхнього застосування у географії. 9. Експеримент, як один з важливих ланок у географічному дослідженні. 10. Методи аналізу та синтезу. Способи їх застосування у географічній науці. 11. Індуктивний і дедуктивний підхід у вивченні будь якого географічного явища. 12. Метод моделювання, властивості та використання. 13. Опис, як основний метод географії. 14. Коротка історія географічних описів. Сучасні види географічних описів. 15. Методи опитування і анкетування у географії. 16. Аналіз документальних джерел та їх класифікація. 17. Класифікація документів як джерел географічної інформації. Методи наукового аналізу документації. 18. Застосування методу балів у географічних дослідженнях. 19. Поділ геоморфологічних методів в залежності від організації геоморфологічних робіт. 20. Морфологічні, історико-генетичний та морфометричні методи у геоморфології. 21. Морфотектонічний, морфонеотектонічний (морфоструктурний аналіз), морфодинамічний і морфокліматичні методи у геоморфології. 22. Палеогеографічні методи дослідження та сучасні методи геоморфологічної науки. 23. Основні методичні принципи, які використовуються у ґрунтознавстві. 24. Структурний підхід у ґрунтознавстві. 25. Порівняльний, порівняльно-історичний та порівняльно-географічний метод, як основний при дослідженні ґрунтового покриву. 26. Профільний та морфологічний методи у ґрунтознавчій науці. Сфера їхнього застосування. 27. Застосування методів ґрунтових ключів (репрезентативний ділянок), ґрунтових лізіметрів, та методів катен і літокатен у ґрунтознавстві. 28. Метод ґрунотно-режимних спостережень та балансовий метод у ґрунтознавстві. 29. Аерокосмічний, радіоізотопні та радіовуглецеві методи у ґрунтознавчій науці. 30. Лабораторно-експериментальні методи у ґрунтознавстві. 31. Характеристика методів дослідження в метеорології та кліматології. 32. Візуальні спостереження та спостереження за допомогою приладів у кліматології. 33. Синоптичний метод дослідження. 34. Експериментальні методи дослідження у кліматології та метеорології.

	35. Дистанційні методи зондування постів атмосфери.36. Картографічний метод у кліматології та метеорології.37. Етапи та принципи дослідження гідрологічних процесів.38. Методи експедиційних досліджень у гідрології.39. Методи ключових ділянок та гідропостів у гідрологічній науці.40. Методи режимних спостережень за гідрологічними басейнами.41. Методи дослідження і картографування ландшафтів.42. Етапи ландшафтних досліджень.43. Стаціонарні та напівстаціонарні дослідження, методика їх виконання.44. Методика виконання дистанційних досліджень ландшафтів.45. Етапність проведення географічного дослідження, завдання, які виконуються та методи, що використовуються при їх проведенні.46. Картографічний метод, як основний у географічній науці.47. Математичні методи географічної науки.48. Сучасні наукові методи у географії (дистанційні та ГІС-технології).